

V. évfolyam 1. szám 1994. január

HÍRMONDÓ

BALASSI BÁLINT 1554-1594

[ELOGIUMOK A TEKINTETES
ÉS NAGYSÁGOS GYARMATI BALASSA
BÁLINT ÚRNAK, AZ IGEN TUDÓS
KATONÁNAK ÉS KÖLTŐNEK]
AD VALENTINUM BALASSAM JOANNES
RIMAINUS

[BALASSA BÁLINTHOZ, RIMAY JÁNOS]
Bálint, nevezetben ki voltál Balassa,
Munkádot kiadom, hogy minden szem lássa:
De élit elmédnek, nem vélem, kaphassa,
Kinek Apollónál nem volt tanulása.

Vagy Syren, vagy Circe, vagy Magyar Amphión,
Arany írásodban nincsen peniszes ön,
Egy ígén többet nyomsz, mint más nagy rakás
szón,
Aki ebben kétes, nyomozzon balhát hón.

Terhelje elméjét vak balgatagsága.
Kinek munkáidhoz nincsen kívánsága,
De szeret és óhajz azok társasága,
Elmédnek, kik értik, hogy nagy gazdagsága.

Én pedig írásid nyomát kinyomozom,
Ne bánd, új életre hogy nevedet hozom,
Emlékezetedet mindenütt hordozom,
S így híred-nevedet, mint lehet, toldozom.

Nyugodjál, s koporsód légyen dicsőséges,
Állapotunk most itt nem gyönyörűséges,
Kit te ékesgettél, Eger is törökes,
Kévéanom, hogy legyen lelked üdvösséges.

Hibbe városának, hol nyugszol, állása
Ott vagyon, Krivánnak hol magas havassa,
Vendégfogadóját minden úgy szállhassa,
Szeredet tekintvén hogy meg is állhassa,

Mondván: itt fekszik az a Balassa Bálint,
Ki kevés öröm közt nyelt sok keserves kint,
Kinek írásában aki jól is tekint.
Elméje bársonyán szemlélhet skarlát színt.

"Áldj meg vitézséggel s az. jó hírrel névvel,
Hogy szép tisztességgel mindent végezzen el,"

A Balassi-év elé...

Szeretjük az éveket, a hónapokat, a napokat valamilyen eseményhez, várt programhoz kötni. 1996 a Millecentenárius és a Világkiállítás éve lesz. Jelentős események. 1994 viszont Balassi Bálinté. Balassi Bálint intézményünk névadója, így számunkra különösen fontos életútjának, művészi munkájának újból és újbóli feltérképezése, a Balassi-kutatás támogatása, a Balassi-kultusz — bár csak beszélhetnénk róla széles körben — ápolása. Mi büszkén vállaljuk névadóul a reneszánsz nagy költőjét, s hittel valljuk, a ma embere számára is van a Balassi életműnek aktuális mondanivalója. Szerencsére nemcsak mi gondolkodunk így. A több szálon is futó, több intézmény, társaság belső tervező munkájában megjelenő Balassi-programok előkészítése során megfogalmazódott az a gondolat, hogy az egymástól elkülönülő szervező munkát hangoljuk össze, lépünk közösen a Balassi-év programjainak kialakításában.

A szlovákiai magyarság keresett meg bennünket és invitált 1993. október 20-án Kékkő várába (Balassi emlékhely!) egy ilyen tartalmú összejövetelre. A régió képviselői — Palóc Társaság (Szlovákia), Vármúzeum (Zólyom), Vármúzeum (Kékkő), CSEMADOK (Nagykürtösi járás), Gimnázium (Füle), Pozsonyi Magyar Kulturális Központ, Balassi Bálint Gimnázium (Balassagyarmat), Madách Imre Városi Könyvtár (Balassagyarmat), Nógrádi Történelmi Múzeum (Salgótarján), Balassi Bálint Könyvtár (Salgótarján) — egyeztették terveiket, elképzeléseiket.

Az év két jelentős programja mellett - Esztergomi Tudományos Konferencia, Balassi Emléknapi, Zólyom - emlékkiállítás készítése, pályázatok, vetélkedők hirdetése, Balassi-kötet megjelentetése (szlovák nyelven is!), emléktábla-avatás Kékkőn, Zólyomban és Hibben, irodalmi tanácskozás, emlékfá ültetése, túra, színpadi előadás szervezése, Balassi-emlékbélyeg kiadása szerepelt a tervekben.

A tanácskozás november 11-én Salgótarjánban, november 16-án Budapesten a Petőfi Irodalmi Múzeumban folytatódott.

Mi szeretnénk a Hírmondó hasábjain figyelemmel kísérni a Balassi-év eseményeit, hírt adni a rendezvényekről, beszámolni a megtörtént programokról.

Bízunk abban, hogy Balassi Bálint, illetve az ő révén szervezett programok valóban nyújtanak hasznosítható mondanivalót mindnyájunk számára.

Fehér Miklós

KÖZTÜNK ÉLNEK 1.

FÖLDI PÉTER

Festőművész, rajztanár.

Somskőújfalun él és alkot.

1993. december 21-én országos elismerésben részesült: átvette a Magyar Művészetért díjat. Könyvtárunk gratulál neki, és munkatársunk beszélget vele e jeles alkalomból.

- Kifejezőmódod egyedülálló a kortárs magyar művészetben. Bár Tóth Menyhértet biztos szívesen vállalod elődödnök, arcképe is itt van a falon.

A másik arckép József Attiláé. Mit jelent ez a két művész a számodra?

= Kellenek ideálok ahhoz, hogy az ember a pályán elinduljon. Kellenek kihívások. Ilyen típusú kihívás nekem több is van. A legelső volt Van Gogh, utána Csontváry, a kortársak közül pedig valóban Tóth Menyhért, aki festőileg is mintát adott. Ő is falun élt, fűszernövényeket termesztett a megélhetéséért. Én majoránna-kapálás helyett a tanításból tartom el a családomat. Ő tehát életminta és motívum-minta számomra. De csak első látásra tűnik úgy, hogy azonosak a motívumaink. Nézőpontunk között lényegi különbség van.

József Attila pedig olyan erkölcsi-etikai minta, ami elévülhetetlen számomra. Nála úgy érzi az ember, hogy tőle őszintebben, hitelesebben nem lehet élni ezen a földön.

Van itt egy Csontváry-kép is. Ő a vállalásnak a mintája. Az ember igyekszik felnőni ezekhez a példaképekhez, hangsúlyozom, hogy nagyon óriási minták, nem biztos, hogy sikerül.

- Azt mondtad néhány éve, hogy egy faluból is meg lehet ítélni a világot. Így gondolod-e még?

= Igen. Számomra a szülőföldem az etalon a világhoz.

Belém ivódott gyerekkoromban a motívumkincs, amiből építkezem. Kötődésem másik fele az emberek.

Én ebben a faluban itthon vagyok, ismerem a működését. Itt nem kell eljátszanom a művész szerepét, itt végül is úgy ismernek, mint Földi Jani és Kiss Ica fiát. Itt a dolgok mindig annyit érnek, amennyit. Itt a művészetnek van egy ősgyökere, ahol csak az érték érték. Ha isten is úgy akarja, itt szeretném leélni az életemet. Csontváryval ellentétben nem keresem a "nagy motívumot", mert az itt van körülöttem és leginkább bennem, azt hiszem, s ez a motívum akkora, amekkorára én növeszteni tudom.

- Van-e benned most ilyen motívum?

= Mindig van. A mostani gyors változások között különösen fontos, hogy az ember megkeresse magában is az állandó pontokat. Engem az aktualitás közvetlenül nem érdekel. Én a népművészetben találtam meg azokat az értékeket, melyeket lényegesnek tartottam. És a gyermekrajzokban. Ezeknek a jelei számomra üzenetközvetítők. Ha ezek viszonylatában képes vagyok megfogalmazni azt az új helyzetet, amiben élünk, akkor tulajdonképpen mérhető lesz a világ. Innen, faluról is.

Az örök értékeket meg kell menteni, időről-időre ki kell mondani. Ebben az értékmentő folyamatban én is részt veszek, hol több, hol kevesebb optimizmussal.

- Hogy érzed magad, mint a Magyar Művészetért díj tulajdonosa?

= Nem akárkik kapták eddig: Latinovits, Kondor Béla voltak az elsők. Örülök az elismerésnek. Azt hiszem, kimondottan azért kaptam, mert azt festem, amit. Mindenesetre önvizsgálatra kényszerít, arra ösztökél, hogy a következő képekben igazoljam önmagamat. Viszont csak így sikerülhet valami: az öngazolás szándékával. Készülök egy nagyobb kiállításra. Remélem, igazolom azt az elvárást, amit ez a díj táplál.

/Nagy Jánosné/

Egyletek régen és most

A SALGÓTARJÁNI VÁROSI BÉLYEGGYŰJTŐ KÖR TÖRTÉNETÉRŐL

1923. okt. 21-én, több mint 90 évvel ezelőtt a "Hirsch"-gyár olvasótermében alakult meg dr. Horváth Géza mérnök-igazgató kezdeményezésére a Salgótarjáni Bélygyűjtők Egyesülete. Alapítók voltak: Fekete Gyula, Stonner Béla és még sokan mások.

1924-ben már országos pályázatot hirdettek a magyar bélyegeken előforduló vízjelállítás, vízjel- és fogazási különlegességek felsorolására.

1928 októberében a salgótarjáni hetilap, "A Munka" arról tudósított, hogy az egyesület megrendezte első kiállítását a "Hirsch"-gyári olvasókör nagytermében. Az 1930-as években dr. Horváth Géza elnök távozását követően az egyesületi élet szinte teljesen megszűnt.

Újabb fellendülést Baráthy István 1941-ben megnyitott bélyeg-, könyv-és papírkereskedése hozott, ahol a gyűjtők találkozhattak, cserélhettek. A háború után 1947 júliusában majd 1948 tavaszán másodszeri próbálkozással sikerült a salgótarjáni bélyeggyűjtők csoportját megszervezni, amely a Magyar Filatelisták Klubjának lett a tagja, majd a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetségéhez csatlakoztak.

A salgótarjáni bélyeggyűjtők eredményes munkájáról Juhász László, a MABÉOSZ választmányi tagja és Baráthy István köri elnök 1992-ben "A Salgótarjáni Városi Bélyeggyűjtő Kör története" címmel megjelent kiadványban számolt be.

Az utóbbi évek sikeres bélyeggyűjtőkori rendezvényei között kell megemlítenünk az 1992 őszi - Salgótarján várossá nyilvánításának 70. évfordulója alkalmából - rendezett kiállításukat, valamint 1993 decemberében a "Mikulás - Karácsony - Újév bélyegeken és képeslapokon" és a "Festmények bélyegeken és képeslapokon" című programjukat. Mindkettőre a körnek otthont adó salgótarjáni József Attila Művelődési Központban került sor.

/Bódi Györgyné/

GYEREKEKNEK

VÉDETT TERMÉSZETI

ÉRTÉKEINK

Pécskő bazaltkúp és környéke

(Salgótarján)

Salgótarján központjától alig 2 km-re emelkedik a város fölé az 544 m magas bazaltkúp. Minden évszakban érdemes meglátogatni, de talán májusban a legszebb, amikor a földtani és tájképi látványosságok mellett a gazdag flóra is pompázik.

A Pécskő bazaltszikklaít vulkánok hozták felszínre, és mint megdermedt látatómeg maradt meg a sugaras és hosszanti törések peremén.

Kőzetanyagának tömege, a sötétszürke bazalt, látványossá teszi sziklatömbjét. Közvetlenül a közelében volt az alakjáról híres Hurka-Pécskő (Kis-Pécskő) bazaltszikkla, melyet 1923-ban a kőbányászat során elpusztítottak.

Irodalom: Nógrád megye védett természeti értékei 1989.

Karancs-Medves útikalauz. 1964.

/V. I-né/

ÉVFORDULÓ

FEKETE István

József Attila-díjas író.

1900. január 25-én született a Somogy megyei Gölle községben. Meghalt 1971-ben Budapesten.

A bakócai erdőgazdaságban mint erdészeti segédtsízt dolgozott, majd Budapesten vadászati előadó, tudományos kutató és biológus szaktanár volt. 1937-ben egy irodalmi pályázaton tűnt fel A koppányi aga testamentuma c. történeti regényével. Széleskörű olvasótábor és az ifjúság egyik legkedvesebb írója volt.

Bizonyára Ti is olvastátok állatregényeit, elbeszéléseit. A Tüskevár és a Téli berek című könyvéből készült sorozatot a TV-ben is láthattátok.

VIDÁM TARKABARKA

Betemetett a nagy hó

Betemetett a nagy hó erdőt, mezőt, rétet.

Minden, mint a nagyanyó haja. hófehér lett.

Minden, mint a nagyapó bajsza, hófehér lett, csak a feketéig maradt feketének.

/Kányádi Sándor/

Ő MONDTA

- Mama, kimegyek a kertbe, meglocsolom a virágokat.

- De kislányom, hiszen esik az eső.

- Nem baj, viszem az esernyőt is.

Zsolti becsönget a szomszédba:

- Matild néni, a mama kéri, hogy tessék szíves kölcsönadni délutánra három csészét.

- Enyje, hát nektek nincs csészétek?

- Hogyne volna, csak hát délután az osztálytársaim jönnek vendégségbe és a mama azt mondta, nem szeretné, ha összetörnének a csészéi.

VIDEOMOZI

Január 3.

Aladdin csodái

Amerikai mesefilm

Január 10.

Atom hangya: Óslények és hóslények

Rajzfilm

Január 17.

Égigérő fű

Magyar gyermekfilm

Január 24.

A Tenkes kapitánya

Játékfilm

Január 31.

Popeye, a tengerész

Színes amerikai rajzfilm-összeállítás

Az előadások kezdete 14.00 óra.

Új könyvünk

McAllister, Hayden:

A sárga kisvonat

A mesekönyv első történetében megismerkedhetek a Sárga kisvonattal, a jókedvű, tette mindig kész kis gőzpfőgővel. Jó barátság fűzi mozdonyvezetőjéhez, Füstí apóhoz, de a Napsütötte erdő minden állatához is. A meséből megtudhatjátok, hogy mi történt, amikor a kisvasút híres utasokat szállított egy hangversenyre.

A mese második része A titokzatos alagút. Sok viszontagság elbeszélése után megtudhatjátok, hogyan segített Tavaszöld uralkodója, Pipacsfalvi úr az erdő lakóinak.

A szép, képes meséskönyvet minden kis olvasónknak ajánljuk.

/F. I-né/

REJTVÉNY

Tréfás rejtvény

1. Egy fán 27 veréb volt.

Azokból egyet puskával lelőttek.

Hány maradt a fán?

2. Miért nem harapja le a pék a kifli végét?

3. Mi van akkor, ha egy néger a bal lábával a hóba lép?

4. Melyik a legtüzesebb "ló"?

5. Mikor lehet a vizet rostában vinni?

6. Milyen vár lehet a víz alatt?

7. Miben hasonlít?

a. A hiszékeny ember és az ajtó?

b. A tízforintos és a katonai őrség?

Beküldési határidő: 1994. január 20.

A decemberi rejtvény helyes megfejtése: 1. Andersen, Hans C., 2. Milne, Alain A., 3. Micimackó, 4. Pinokkió, 5. Zelk Zoltán, 6. A legnagyobb magyar meseíró és gyűjtő, 7. Grimm. Jacob, 8. Róna Emy.

KÖNYVJUTALMAT NYERT:

Fodor Krisztina Salgótarján, Gorkij krt. 77., Gebhardt Zsuzsanna Salgótarján, Fáy A. krt. 3., Oláh Krisztina Salgótarján, Salgó út 5., Pál Erika Salgótarján, Táncsics út 42., Valecsik Árpád Salgótarján, Alkotmány út 5.

JAZZKÉPTÁR

LOUIS DÁNIEL "SATCHMO"

ARMSTRONG

TROMBITA

"Nem szeretem a zenémről szóló vitákat. A swing és a jazz egész életemben ugyanazt jelentette számomra. A régi jó időkben - 1900 körül - ragtime zenének nevezték, később használatos lett a jazz, hot-zene, meg a "gutbucket" kifejezés. Most ugyanezt egy kis mázzal bevonva swing-zenének hívjuk. Forgathatjuk akárhogyan is, még mindig ugyanarról a zenéről van szó. Ha valakit érdekel: az ember minden témában játszhat szólót, s azt nevezheti jazznak vagy swingnek." Minden idők egyik legnagyobb néger jazz-muzsikusának felfogását ő maga is lépten-nyomon "át-hágta". Pont ez a zseniális trombitás-énekes távolodott el jelentősen a New Orleans-i jazztól a 20-as években.

Olyan változtatásokat és újításokat hajtott végre, amelyek közvetlenül a swing-korszakot készítették elő. Vérbeli szólista lévén működésével jelentősen befolyásolta, szólisztikusabbá tette a húszas évek zenéjét. Armstrong volt az első, aki a szokásos klasszikus repertoár mellett "hit"-eket, amerikai slágerdalokat is játszani kezdett. Ő azonban úgy adta ezeket elő, hogy egy-egy hangot vagy frázist jellegzetes módon megváltoztatott, "bluesosított", vagy ritmikailag formált át, s ily módon karakterisztikus jazz-témák - későbbi nevükön: standardek - kerekedtek ki belőlük. Énekszólóiban a hangszeres játékot imitálva kialakította a scat-slílust. Ahogyan pedig Armstrong a saját motívu-

mait ritmizálta és frazírozta, arra csak egyet lehet mondani: az már maga a swing.

Jó néhány örökzöldje megtalálható könyvtárunk zenei részlegében.
/H. G./

ÚJ KÖNYVTÁRHASZNÁLATI INFORMÁCIÓK

KEDVES OLVASÓINK!

1994. január 1-jétől szolgáltatásaink térítési díjai a következők:

A beiratkozási díj összege:

Óvodásoknak ingyenes

Önálló jövedelemmel rendelkezőknek, valamint a felsőoktatásban részt vevőknek

évi 150,-Ft

Tanulóknak 30,-Ft

Nyugdíjasoknak 50,-Ft

IRODALOMKUTATÁS 250,-Ft

TÉMAFIGYELÉS 100,-Ft/hó + 3,-Ft/tétel

CD LEMEZ-KÖLCSÖNZÉS

(3 napra) 70,-Ft

A könyvtár szolgáltatásait csak beiratkozott olvasóink vehetik igénybe. A beiratkozás tényét olvasójeggyel kell igazolni, ezért kérjük az olvasójegyet minden alkalommal elhozni. Elvesztése esetén 20,-Ft-ért pótoljuk.

A késve visszahozott dokumentumokért késedelmi díjat számítunk fel, ennek összege: első felszólító után 10,-Ft/könyv; második felszólító után 20,-Ft/könyv; peresítés esetén 50,-Ft/könyv.

Értesítés küldése esetén a postaköltséget is meg kell fizetni.

A kölcsönzött dokumentumok elvesztése esetén térítésként annak mai beszerzési árát, fénymásolással történő pótlása esetén a fénymásolás és a köttetés költségét kell megfizetni.

Az elveszítettel azonos kiadású dokumentumot pótlásként elfogadjunk.

ZENÉS PÉNTEK ESTÉK

Január 14-én 18 órától

"KOJAK"

Keith Jarrett: Arbour Zena

John Abercrombie: Timelless

Január 21-én 18 órától

NOSZTALGIA EST

hazai zenével is

Január 28-án 18 órától

"KOJAK"

Dávid Darling: Cycles

A BALASSI BÁLINT ASZTALTÁRSÁG PROGRAMJA

Január 14. 17 óra Műhelynap

Január 28. 17 óra Művészettörténeti előadás 3. rész Előadó: Orbán György

Bibliai előadássorozat

Jézus szenvedése története címmel 10 részes előadássorozat indul jan. 12-től 10 héten keresztül, szerdai napokon 16.30 órai kezdettel.

KIÁLLÍTÁS

1993. december 4-én nyílt meg a IV. Modellkiállítás és vásár a Balassi Bálint Könyvtárban. A megnyitó után nagy sikerrel szerepelt a budapesti STAFÉTA EGYÜTTES.

A kiállítást és a mozgó terepasztal-bemutatót naponta több százan tekintik meg.

A kiállítás 1994. január 8-ig tekinthető meg.

Az 1993. december 31-én megtartott nyereménysorsolás eredményéről a könyvtár több pontján tájékozódhatnak. A nyereményeket január 11-31. között vehetik át a szerencsés nyertesek